

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI

<http://edebiyatokulu.com/>

Bu edebiyat Recaizade Mahmut Ekrem'in yol göstermesiyle, Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanan gençler tarafından yürütülen bir harekettir. **1895** yılında Tevfik Fikret'in bu derginin yazı işleri müdürlüğüne getirilmesiyle başlar. Bir diğer adı da Edebiyat-ı Cedide olan bu dönemin ana karakteri çağdaş Fransız edebiyatına benzer eserler vermektir. Örnek edindikleri Fransız sanatkarları ise Realist ve Natüralistlerdir. Aynı grubun şiirde yaptığı yenilikler Parnas ve Sembolist şairlerden izler taşır.

Servet-i Fünuncular kendilerinden öncekileri Avrupa'yı yeterince takip etmemekle, ilkel ve yetersiz olmakla suçlamışlardır. Divan edebiyatını çoğu kez bilmedikleri için, küçük görüyorlardı.

Servet-i Fünuncuların diğer önemli özellikleri ise çok az bir topluluğa seslenebilmeleridir. Gerek dil anlayışları, gerekse sanata bakışları onların bir salon edebiyatı oluşturmalarına neden olmuştur.

Bu dönemdeki edebiyat türlerini şu şekilde inceleyebiliriz:

Servetifünun Döneminde Şiir

- Bu dönemin şiir anlayışı Tanzimatçılardan bir hayli farklıdır.
- Özellikle Parnasizmin etkisiyle şiirde biçim mükemmelliğine büyük değer vermişler, sanat için sanat görüşüyle, şiiri ideolojik bir anlatım yolu olmaktan çıkarmışlardır.
- İlk kez, Batıdan alınan sone, terzarima gibi nazım biçimlerini kullanmışlardır.
- Aruzu şiirin vazgeçilmez bir ahenk unsuru olarak görmüşler, çoğu kez bu vezni Divan şairlerinden daha iyi kullanmışlar, onu Türkçeye kolaylıkla uygulamışlardır.
- Aruzu bir musiki kaynağı olarak gören Servet-i Fünuncular, özellikle serbest müstezat nazım şeklini geliştirmişlerdir.
- Şiirde kişisel konuların yanında doğa betimlemelerine büyük yer verilmiş, sosyal konulardan uzak durulmuştur.

Servetifünun Döneminde Roman ve Hikâye

- ❖ Servetifünun'un en başarılı olduğu türlerden biri romandır.
- ❖ Batılı romanın kötü bir taklidi olan Tanzimat romanı, bu dönemin romanları yanında sönük kalır.
- ❖ Realizmin etkisi altındaki Servet-i Fünun romanında konular hep İstanbul'da geçer. Bunda, sanatçıların yaşadıkları çevreyi esere yansıtmasının yani eserlerini belli gözlemler sonucunda yazmalarının büyük etkisi vardır.
- ❖ Ancak eserde yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü bir dil kullanmaları, eserlerin geniş halk topluluklarınca okunmasına engel olmuştur.
- ❖ Hikâye alanında da önemli eserler verilmiştir. Anadolu'nun değişik yörelerinin de konu olduğu bu hikâyelerde dil daha sadedir.

Servetifünun Döneminde Tiyatro

- ✓ Servet-i Fünuncuların hemen hiç başarılı bir eser vermedikleri tür tiyatrodur.
- ✓ Gerek dil anlayışları, gerek istedikleri sanatın icra edilebileceği bir tiyatro görememişleri onları bu dalda eser vermekten uzak tutmuştur.

Servetifünun Döneminde Tenkit (Eleştiri)

- Servet-i Fünunda gelişmiş bir diğer tür ise eleştiridir.
- Özellikle **Hüseyin Cahit** siyasi yazılarıyla şimşekleri üzerine çekmiş hatta Fransızcadan çevirdiği "**Edebiyat ve Hukuk**" adlı makalesiyle Servet-i Fünun dergisinin kapanmasına ve Servet-i Fünun edebiyatının bitmesine neden olmuştur.
- Tüm eserlerini eleştiri türünde kaleme alan sanatçı ise, **Ahmet Şuayp'tır**.

SERVETİFÜNUN DÖNEMİ SANATÇILARI VE ESERLERİ

<http://edebiyatokulu.com/>

TEVFİK FİKRET

- ❖ Servet-i Fünun döneminin en güçlü şairidir.
- ❖ Parnasizmin etkisiyle yazdığı şiirlerinde kusursuz bir biçim görülür.
- ❖ Şiirlerinde ölçü, şekil, kafiye gibi ses unsurlarıyla oluşturulmuş bir musiki sezilir.
- ❖ İşlediği konuyu sözcüklerinin sesiyle hissettirir gibi yazar. Aruza öylesine hâkimdir ki konuşur gibi yazdığı şiirlerinde kusursuz bir ölçü görülür.
- ❖ Şiiri düzyazıya yaklaştırmış, birkaç dize süren cümlelerden oluşan şiirler yazmıştır.
- ❖ Servet-i Fünun döneminde yazdığı şiirleri kişisel ve sanatlıdır. Bu dönemden sonraki şiirlerinde ise aşırı toplumcu bir şiir anlayışına dönmüştür.
- ❖ **Rübab-ı Şikeste** adlı şiir kitabındaki şiirler Servet-i Fünun dergisindeyken yazdığı sanat için sanat görüşlü şiirlerdir. Önceki şiirlerinde Rezaî'nin, Abdülhak Hamit'in tesiri sezilen Fikret'in zamanla kendi üslubunu oluşturduğu görülür.
- ❖ **Haluk'un Defteri** adlı kitabında ise oğlu Haluk'un kişiliğinde, istediği neslin özelliklerini, onlara verdiği öğütleri anlatmıştır. Buradaki şiirler sanat için sanat prensibinden toplum için sanata doğru yol aldığını gösterir.
- ❖ Şiirleri sosyal de olsa Fikret, biçimdeki özeni, mükemmelliği kaybetmemiştir.
- ❖ **Rübabın Cevabı** adlı şiir kitabı Fikret'in toplumcu ve vatancı şairliğinin olgun ve güçlü bir örneğidir. Vatanın kötü yöneticiler elinden çektiği sıkıntıları eleştirici bir üslupla anlattığı bu şiirlerde şairin bu durum karşısında umudunu yitirmediği görülür.
- ❖ Yine **Tarih-i Kadim** ve **Han-ı Yağma** adlı eserlerinde devletin ileri gelenlerini eleştirmiştir.
- ❖ **Bir Lahza-i Taahhür** adlı eserinde ise; II. Abdülhamit'e yapılan suikastın gerçekleşmemesinden duyduğu üzüntüyü dile getirir.
- ❖ **Sis** adlı şiirinde ise, İstanbul'un kötü yönlerinden söz eder ve İstanbul'u karalar.
- ❖ Şairin hayatının sonlarında yazdığı **Şermin** adlı şiir kitabı ise, hece ölçüsüyle söylenen şiirlerden oluşur. Bu şiirler çocuklar için söylenmiştir.

CENAP ŞEHABETTİN

- Dönemin diğer büyük şairidir.
- Aslında doktor olan ve Fransa'ya da tıp ihtisası için giden şair, orada Fransız edebiyatıyla yakından ilgilenmiştir.
- Şiirlerinde hem Parnasizmin hem Sembolizmin etkisi görülür. Sembolizmin musikisi, sözcüklerin ahengine verdiği değer onda da görülür.
- Parnasizmin ise doğa betimlemeleri, sözcüklerle tablo çizme sanatı yine onun şiirlerinde hissedilir.
- **Elhan-ı Şita** adlı, kış manzaralarını anlattığı şiirinde sözcükler okuyucuda karın yağışını hissettirir.
- Serbest müstезat tarzını ilk ve en iyi kullanan Cenap'tır. Bazen de sone şeklinde yazdığı şiirlerinde çok cesur mecazlarıyla, eski dil kurallarını, söyleyiş mantığını hiçe sayan, tamamıyla Batılı bir söyleyişle yazmasıyla şiddetli eleştirilere uğramıştır.
- En sıradan konuları şiir haline getirmek için, Servet-i Fünun diline yeni sözcükler katmış, Arap ve Fars sözlüklerinden yeni sözcükler seçmiş, ayrıca Fransızca sözcükleri de şiirlerinde kullanmıştır. Şiirlerinde geçen "saat-i semenfam" (yasemin renkli saatler) benzetmesi döneminde birçok tartışmalara neden olmuştur.
- Şiirde güzellikten başka gaye aramadığını, güzel sanatlarda fayda aranmayacağını söyleyen şairin nesir alanında da önemli eserleri vardır.
- Nesir dili şiir dilinden daha sade olan sanatçı yazılarını nüktelele, zarif bir dille, zengin bilgisiyle etkili hale getirmiştir.
- Şiirlerini **Evrak-ı Leyal** adı altında toplayacağını söylemesine rağmen bunu sağlığında yapamamıştır.
- Nesir alanındaki eserleri ise, **Hac Yolunda**, **Avrupa Mektupları**, **Suriye Mektupları** adlı seyahat yazıları, **Evrak-ı Eyyam** adlı değişik yazılardan oluşan eseri vardır.
- Ayrıca tiyatro denemeleri de yapan şairin bu türde pek başarılı olduğu söylenemez.
- Cenap ayrıca beğendiği vecizeleri **Tiryaki Sözcükler** adı altında kitaplaştırarak bu alanda değerli bir derleme kitabı bırakmıştır.

HALİT ZİYA UŞAKLIĞIL

<http://edebiyatokulu.com/>

- ✓ Dönemin hikâye ve roman temsilcisidir.
- ✓ Eserleriyle sadece kendi döneminin değil sonraki nesillerin de örnek aldığı yazar, Türk romanına tamamen Batılı bir hava vermiştir.
- ✓ Kompozisyon açısından Türk edebiyatının en başarılı eserlerini veren yazar Batı'daki örneklerinden hiç de aşağı değildir.
- ✓ Halit Ziya'nın dili oldukça ağırdır. Süslü, tamlamalarla dolu bu dilde sözle anlam arasında sıkı bir bağ kurulmuştur.
- ✓ Türk dilinin sadeleştiği dönemde yazar kendi eserlerini sadeleştirmiştir.
- ✓ Halit Ziya'nın, Realist, Natüralist anlayışla yazdığı romanlarında kahramanlarını çevresinden seçtiği sezilir. Hatta bunların bir gözlem sonucunda oluşturulduğu görülür.
- ✓ Hikâyelerini romanlarına göre daha sade bir dille yazmıştır. Onları çoğu kez bir okuyuşta bitirilecek biçimde oluşturmuştur.
- ✓ Romanlarının konusunu hep İstanbul'dan seçen yazar, hikâyelerinde Anadolu'yu da işlemiştir.
- ✓ Yazarın ilk kitabı **Sefile** adını taşır. Hizmet gazetesinde yayınlanan bu eser kitap haline getirilmemiştir.
- ✓ Halit Ziya'nın en başarılı romanları **Mai ve Siyah**, **Aşk-ı Memnu**, **Kırık Hayatlar** Servet-i Fünun'da yayınlanmıştır.
- ✓ **Mai ve Siyah** adlı romanında Ahmet Cemil adlı kahraman, sanat hayalleriyle yaşar fakat içinde bulunduğu çevrenin, özellikle Babiâli'nin kırıkcı olayları arasında tüm hayalleri yıkılır. Yazarın romanda Ahmet Cemil'e söylediği sözler aslında Servet-i Fünun'un edebi anlayışıdır.
- ✓ Sanatçının başyapıtı sayılan **Aşk-ı Memnu** romanı ise Boğaziçi yalılarındaki hayattan alınmıştır. Eserde alafranga yaşayışa özenen Bihter Hanım'ın kendinden yaşça büyük olan Adnan Bey'le evlenmesi, ancak Adnan Bey'in yeğeni olan Behlül adlı gençle birbirlerine âşık olmaları anlatılır. Züppe bir genç olan Behlül, Bihter Hanım'ı sonunda kandırır; ancak Adnan Bey'in kızı Nihal durumu fark ederek babasına bildirir. Adnan Bey'in durumu öğrendiğini anlayan Bihter kendini öldürür.
- ✓ Eser ruh tahlilleri yönüyle oldukça gerçekçidir. Kahramanlar her yönüyle tanıtılmıştır.
- ✓ Diğerlerine göre daha sade bir dille yazılan **Kırık Hayatlar** romanında da yine bir aile dramı anlatılır.
- ✓ Halit Ziya'nın büyük hikâyeleri ise **Bir Muhtıranın Son Yaprakları**, **Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası**, **Bu muydu** adlarını taşır.
- ✓ Halit Ziya'nın diğer önemli eseri hayatının kırk yılını anlattığı ve adını da **Kırk Yıl** koyduğu anı eseridir. Bundan sonraki anılarını ise **Saray ve Ötesi** adlı eserde toplamıştır.
- ✓ Ayrıca **Mensur Şiir ve Mezardan Sesler** adlı mensur şiir türünde yazılmış ilk eserlere sahiptir.

MEHMET RAUF

- ❖ Servet-i Fünun'un ikinci büyük romancısıdır.
- ❖ Uzun süre Halit Ziya'nın etkisinde kalan yazarın dili daha sadedir.
- ❖ Tıpkı Halit Ziya gibi mensur şiirler, hikâyeler, ruh tahlillerine önem verdiği romanlar yazmıştır.
- ❖ Onun hikâye ve romanlarında kendi hayatından önemli akisler vardır.
- ❖ Yazarın en önemli eseri **Eylül**'dür. Basit bir aşk olayı etrafında dönen eserde aşkın güzelliği dile getirilir. Suat Hanım Kocası Süreyya'yı çok sever. Ancak kocası tarafından çoğu kez yalnız bırakılan kadınla, kocasının arkadaşı Necip arasında gizli bir aşk sürer gider. Eserin sonunda Suat Hanım ile Necip bir yangında yanarak ölürlür.
- ❖ Dil örgüsü bakımından zayıf olan eser, psikolojik tahlillerdeki derinliğiyle ilk psikolojik roman sayılmıştır.
- ❖ Yazarın ayrıca **Siyah İnciler** adlı mensur şiir kitabı **Genç Kız Kalbi**, **Ferda-yı Garam**, **Karanfil ve Yasemin** adlı romanları vardır.
- ❖ Bunlar dışında **Cidal**, **Pençe**, **Yağmurdan Doluya** adlı tiyatro eserleri de vardır.

SERVET-İ FÜNUN EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

1. Şiirde amacın güzellik olduğu, şiirin fikirleri yaymakta bir araç olarak kullanılamayacağı savunulmuştur; yani sanatın sanat için olduğu fikri hâkimdir.
2. İlk kez, Batı'dan alınan sone, terzarima gibi nazım şekilleri kullanılmış, ayrıca serbest müstezat şekli geliştirilmiştir.
3. Tanzimat'ta görülen dilde sadeleşmeye yönelme tamamen terk edilmiş, aksine yeni duygu ve hayalleri karşılamak için Arapça ve Farsçadan yeni sözcükler alınmıştır.
4. Tanzimatçıların halk şiirine gösterdikleri ilgi tamamen unutulmuş, hatta halk şiirinin basitliğiyle alay edilmiştir.
5. Şiirde Parnasizm ve Sembolizm akımlarının tesiriyle, toplumsal konular terk edilmiş, kişisel, hatta çoğu zaman marazi duygular ele alınmıştır.
6. Nesir türlerinde büyük gelişmeler görülmüş, roman ve hikâye Batı tekniği seviyesine çıkarılmıştır.
7. Tiyatro ihmal edilmiş, birkaç deneme eserle geçiştirilmiştir.
8. Romanlarda Realizm akımının etkisi görülür. Romanların konuları hep İstanbul'da geçer, ancak birkaç hikâyede Anadolu konu edilmiştir.

<http://edebiyatokulu.com/>

(Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi)

Online denemeler ve test çözümü

Sınıf bazında ünitelere göre düzenlenmiş ders notları